

PREČO ODUMIERA SMREK V JUHOVÝCHODNOM NÓRSKU? PRÍČINY A OPATRENIA

Isabella Børja

10. 11. 2015, Projekt EnviroEdu, Mendelova Univerzita, Brno, Ceska Republika

NÖRSKY INŠTITŮT PRE VÝSKUM LESA A KRAJINY => NIBIO

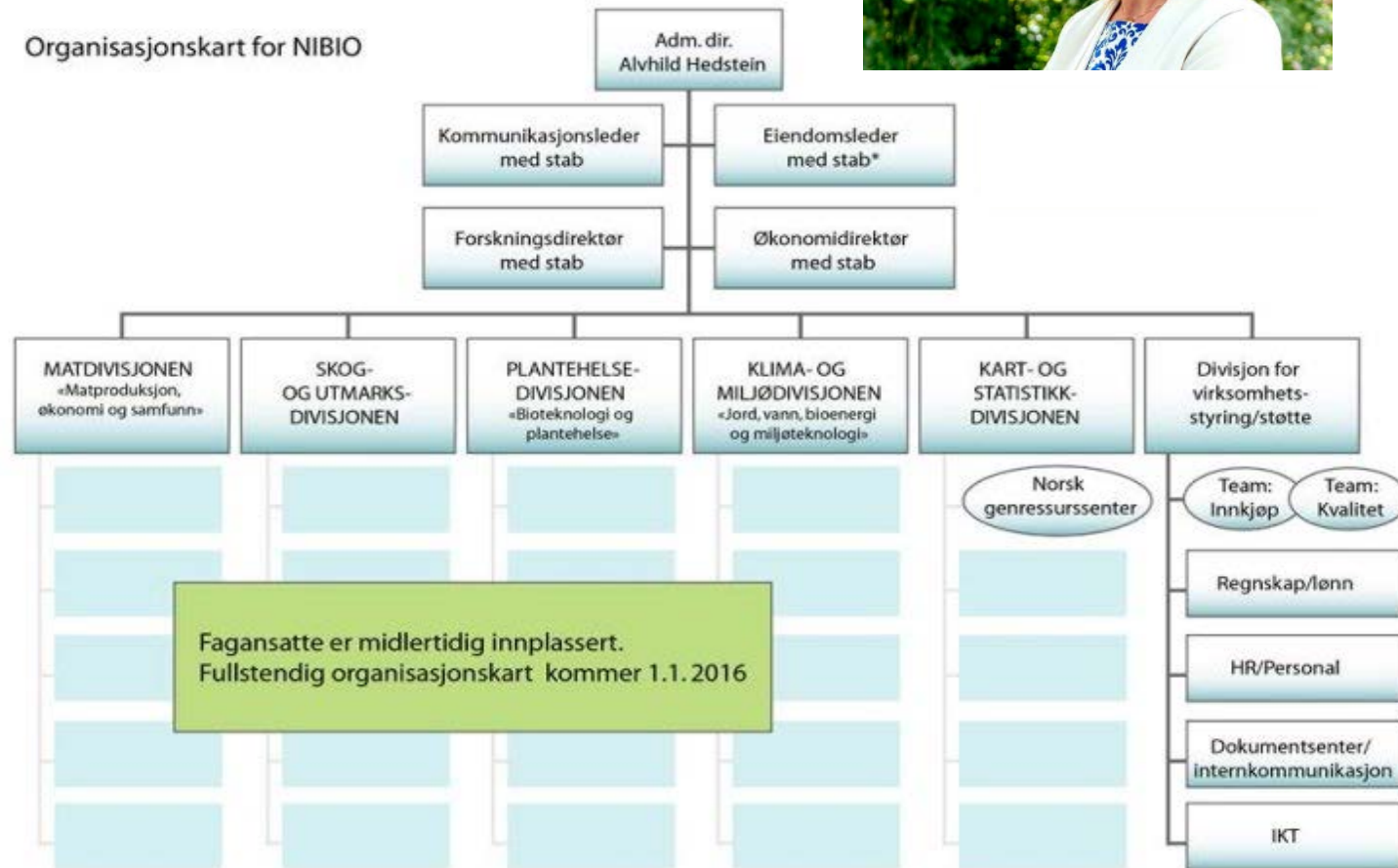
NOVÝ INŠTITÚT: NIBIO

- 1. júla 2015 bol založený Nórsky Inštitút pre Bioekonomický výskum (NIBIO) zlúčením 3 inštitútov:
 - Bioforsk,
 - Nórsky výskumný ústav poľnohospodárskej ekonómie
 - Nórsky inštitút pre výskum lesa a krajiny
- 730 zamestnancov, 18 výskumných staníc
- Bioekonómia má za cieľ využívať biologický potenciál pôdy a mora namiesto ekonómie založenej na využívaní fosílnych zásob (uhlie, ropa a plyn)

ORGANIZÁCIA

Organisasjonskart for NIBIO

PREHĽAD

- Popis problému
- Hypotézy príčin
- Výsledky
- Adaptačné opatrenia
- Zhrnutie

PROBLÉM – ROZPTÝLENÉ USÝCHANIE VRŠKOV

TYPICKÝ PRÍZNAK: USÝCHANIE VRŠKOV

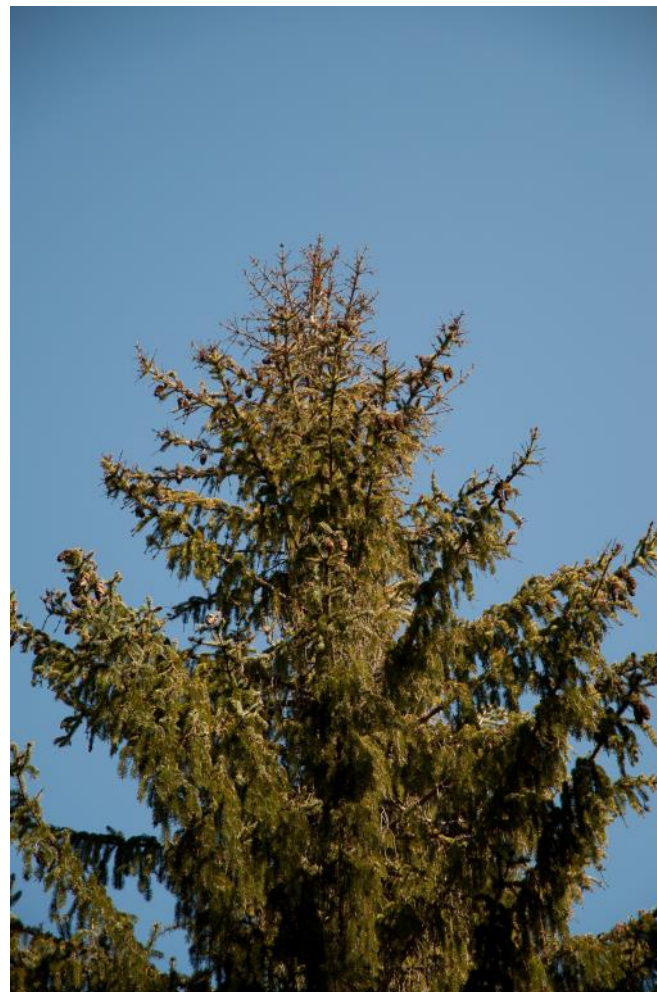

TYPICKÝ PRÍZNAK: USÝCHANIE VRŠKOV

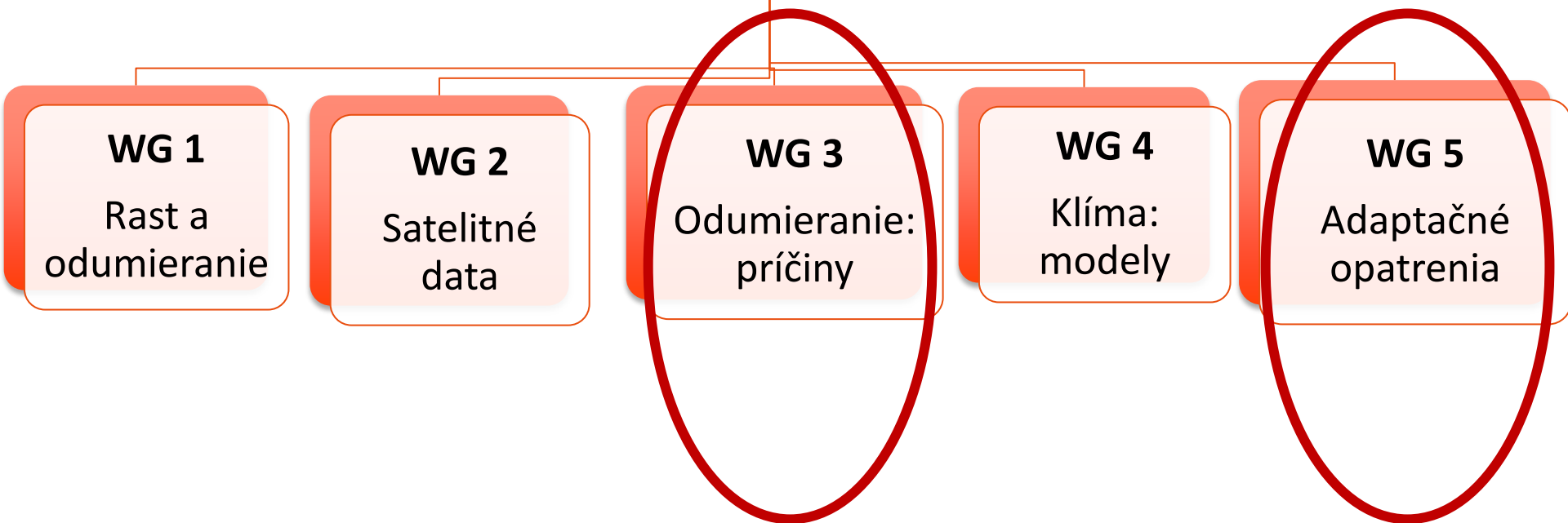
TYPICKÝ PRÍZNAK: USÝCHANIE VRŠKOV

TYPICKÝ PRÍZNAK: USÝCHANIE VRŠKOV

Projekt: Odumieranie smreku

MEDZINÁRODNÝ TÍM

Isabella Børja¹, Sabine Rosner², Douglas L. Godbold², Jan Cermak³, Kjell Andreassen¹, Lise Dalsgaard¹, Arthur Gessler⁴, Rainer Hentschel⁵, Zachary Kayler⁵, Nadezhda Nadezhdina³, Ole Einar Tveito⁶, Jan Svetlik³, Mari Mette Tollefsrud¹, Palle Madsen⁷, Svein Solberg¹

¹ NIBIO, P.O. Box 115, NO-1431 Ås, Norway

² BOKU Vienna, Gregor Mendel Str. 33, A-1180 Vienna, Austria

³ Mendel University in Brno, Zemědělska 3 613 00 Brno, Czech Republic

⁴ Swiss Federal Research Institute WSL, Zürcherstr. 111, CH-8903 Birmensdorf, Switzerland

⁵ Institute for Landscape Biogeochemistry, ZALF, Eberswalderstr. 84, 15374 Müncheberg, Germany

⁶ Norwegian Meteorological Institute, P.O. Box 43 Blindern, NO-0313 Oslo, Norway

⁷ Copenhagen University, Denmark

HYPOTÉZY

Klíma?

Meteorologické údaje

Škodcovia?

Hmyz

Huby

Rast?

Internódy

Jemné korene?

Biomasa

Absorbujúci povrch

Pôvod?

DNA analýza

Transport vody?

Anatómia dreva

Prieduchy

Transpiračný prúd

Beľ

Pôda?

Hĺbka pôdy

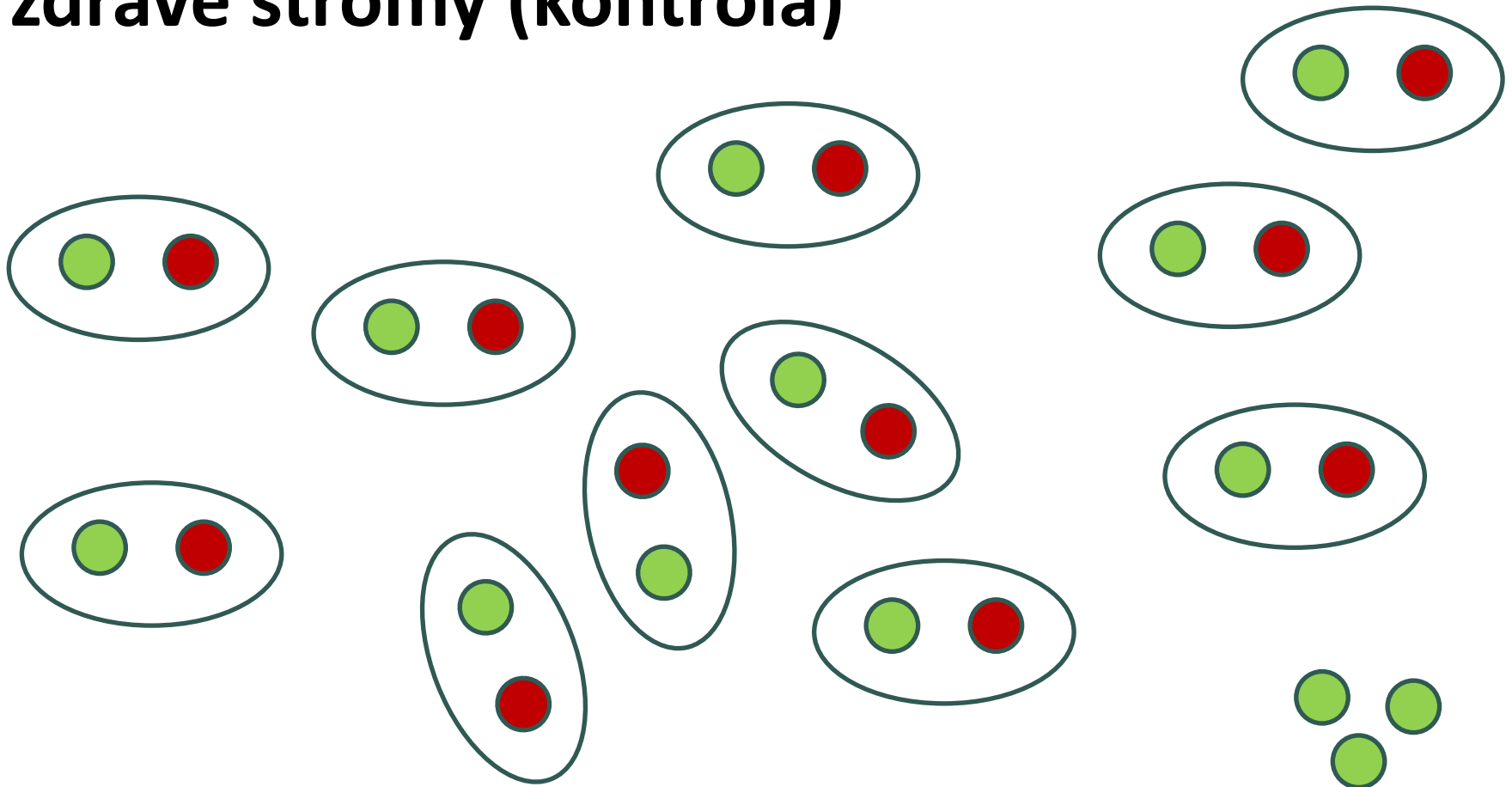
Štruktúra pôdy

Študijné plochy: 11
vybraných plôch v JV
Nórsku

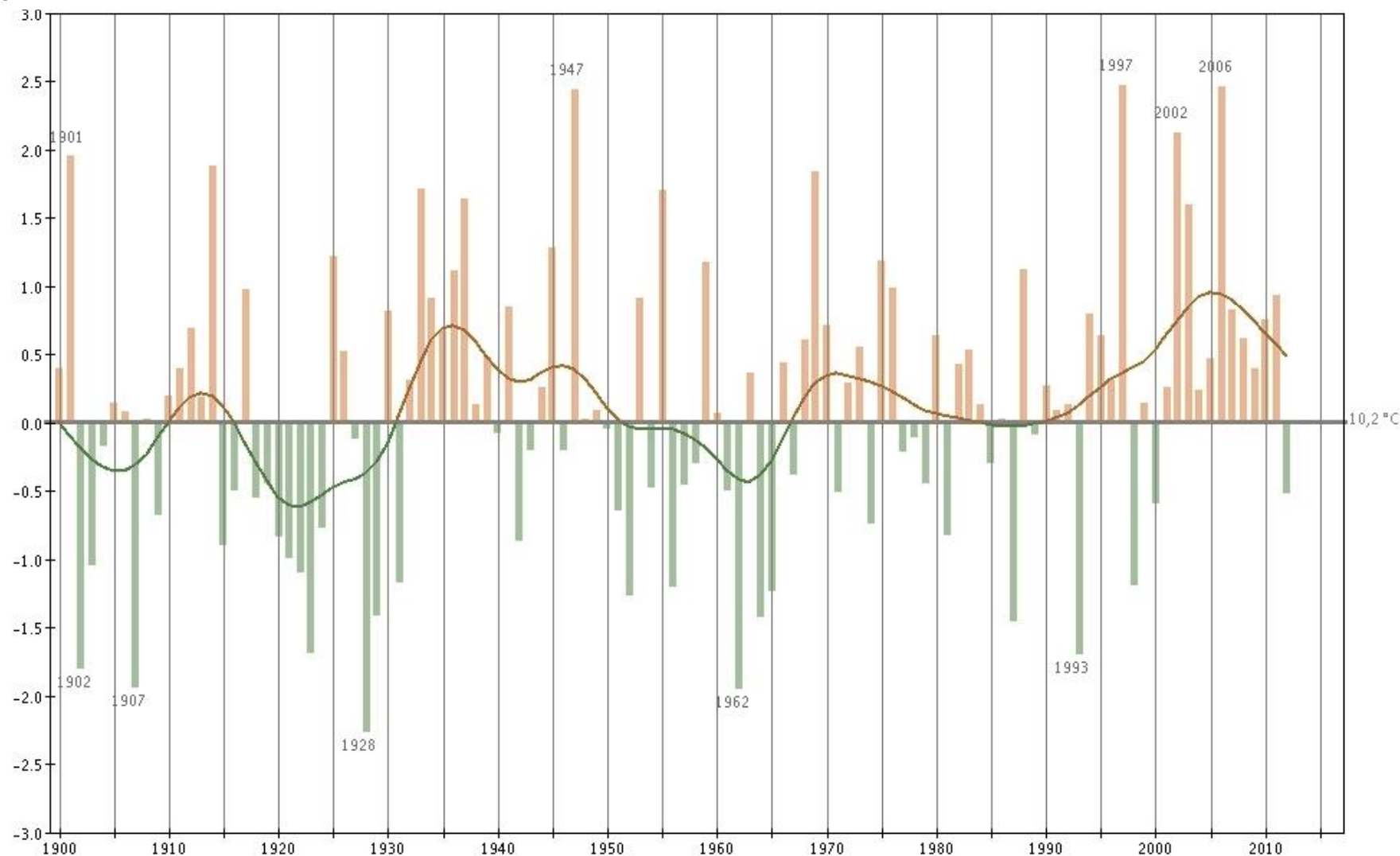
2 intenzívne plochy:
Sande + Hoxmark

Experimentálny dizajn na každej ploche:
10 párov chorých / zdravých stromov
3 zdravé stromy (kontrola)

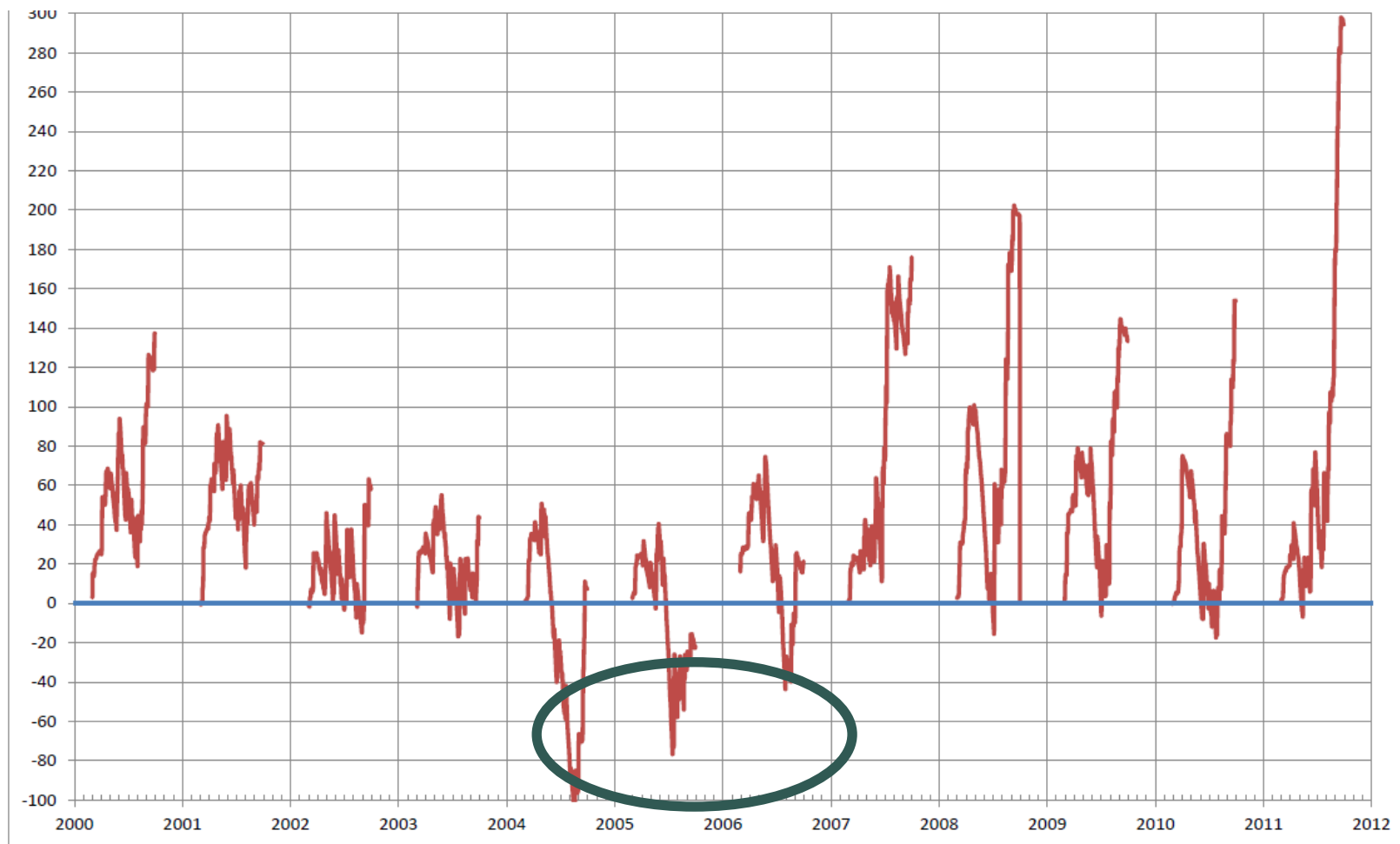
HYPOTÉZA 1: KLÍMA?

VÝKYVY TEPLoty OD NORMÁLU: JV NÓRSKO-LETO

HYPOTÉZA 1: KLÍMA?

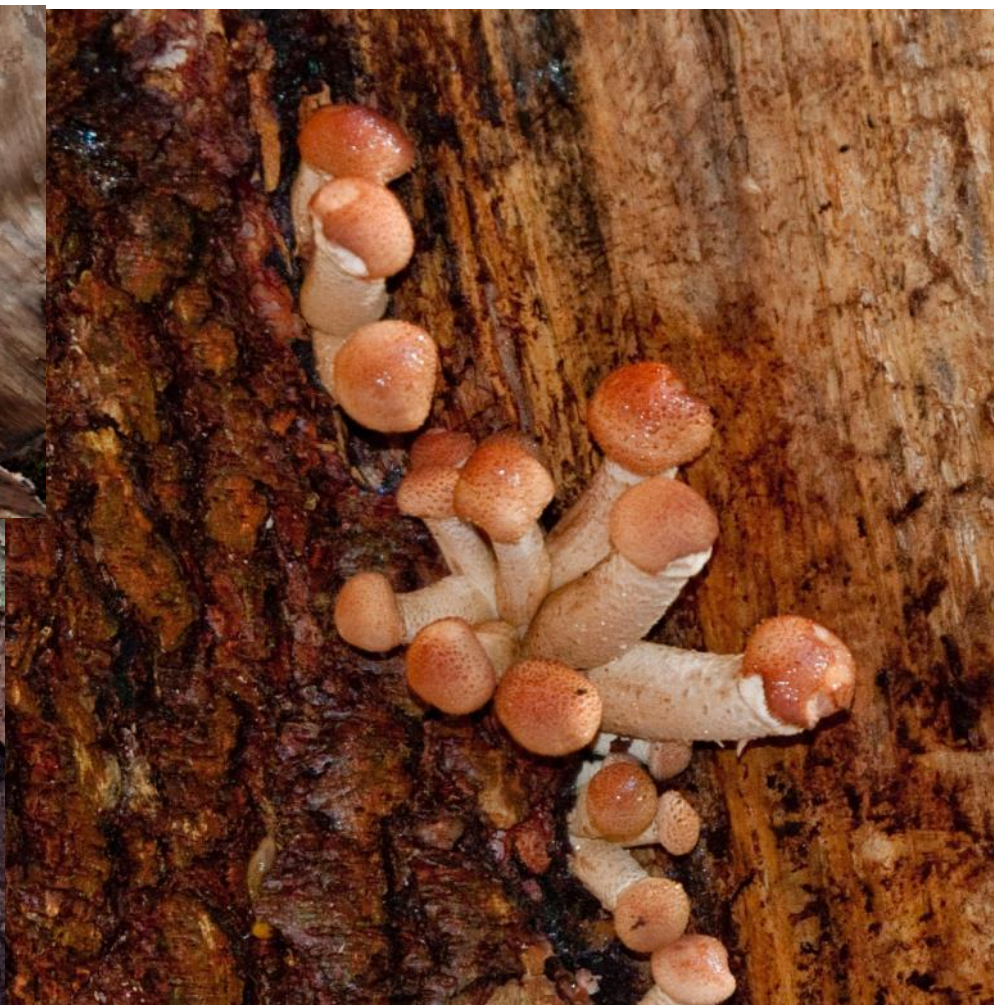
Zrážky – potenciálna evapotranspirácia (akumulované za sezónu)

HYPOTÉZA 2: ŠKODCOVIA: HMYZ?

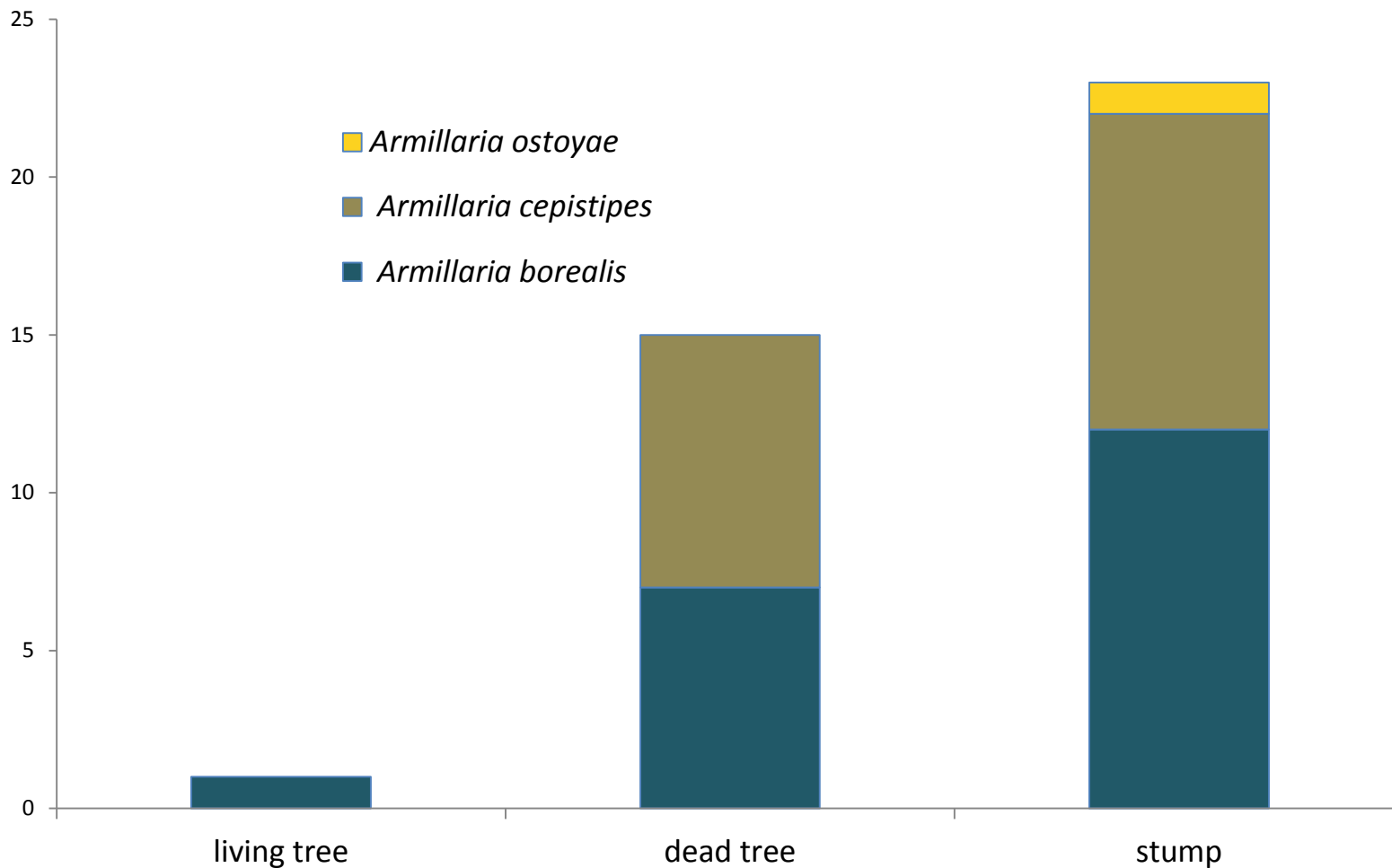

HYPOTÉZA 2: ŠKODCOVIA: HUBY?

VÝSKYT ARMILLARIE

ANALÝZA: MICHAL TOMŠOVSKÝ, ZUZANA HUMPLÍKOVÁ

HYPOTÉZA 3: HÍBKA A ŠTRUKTÚRA PÔDY?

Pôdna štruktúra : 8 plôch
malo vyšší obsah ílu než je
priemer v nórskejších
lesných pôdach
3 plochy: piesok

Foto: Isabella Børja

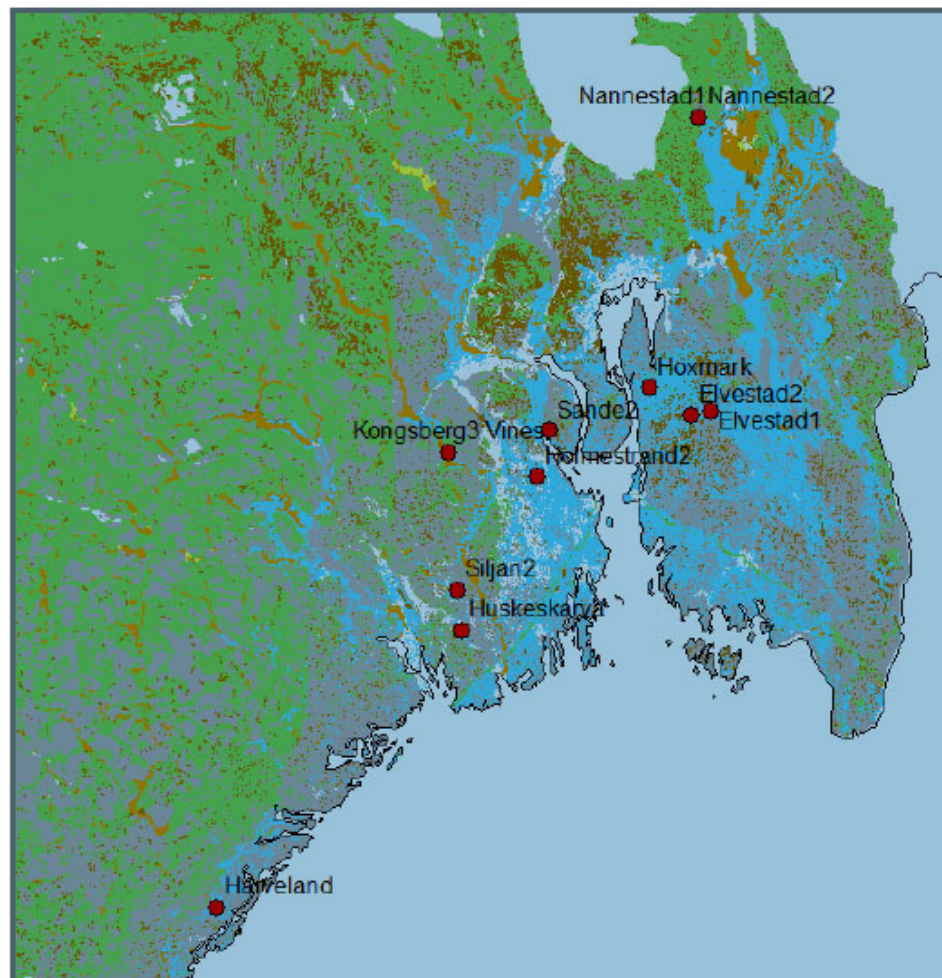
Foto: Isabella Børja

Foto: Jan Svetlik

Híbká pôdy : 21-69 cm

HÍBKA A ŠTRUKTÚRA PÔDY

Skaly
Morské naplaveniny
Moréna
Piesok
Naplaveniny
Rašelina

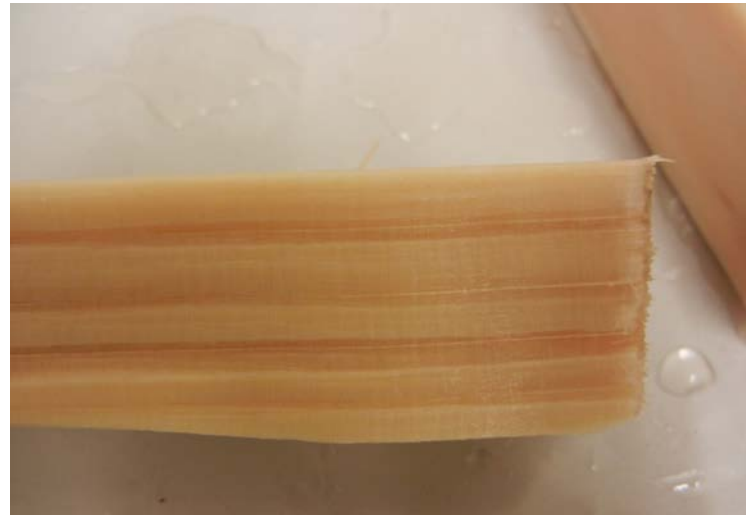
HYPOTÉZA 4: TRANSPORT VODY?

Anatómia dreva

Prieduchy

Transpiračný prúd

Bel'

ANATÓMIA DREVA

Foto: Jan Svetlik

Foto: Jan Svetlik

© Isabella Børja

Foto: Sabine Rosner

Tenké tracheidy a hrubostenné bunky = vysoká odolnosť proti suchu

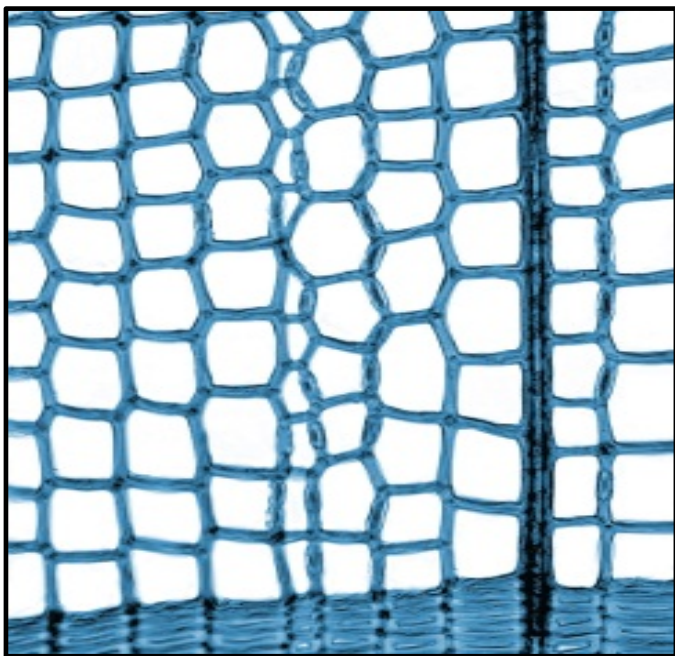
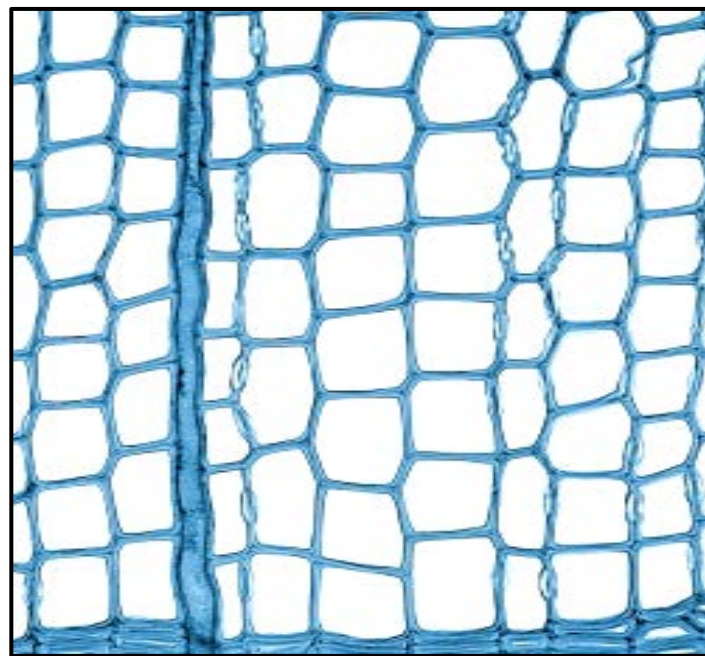

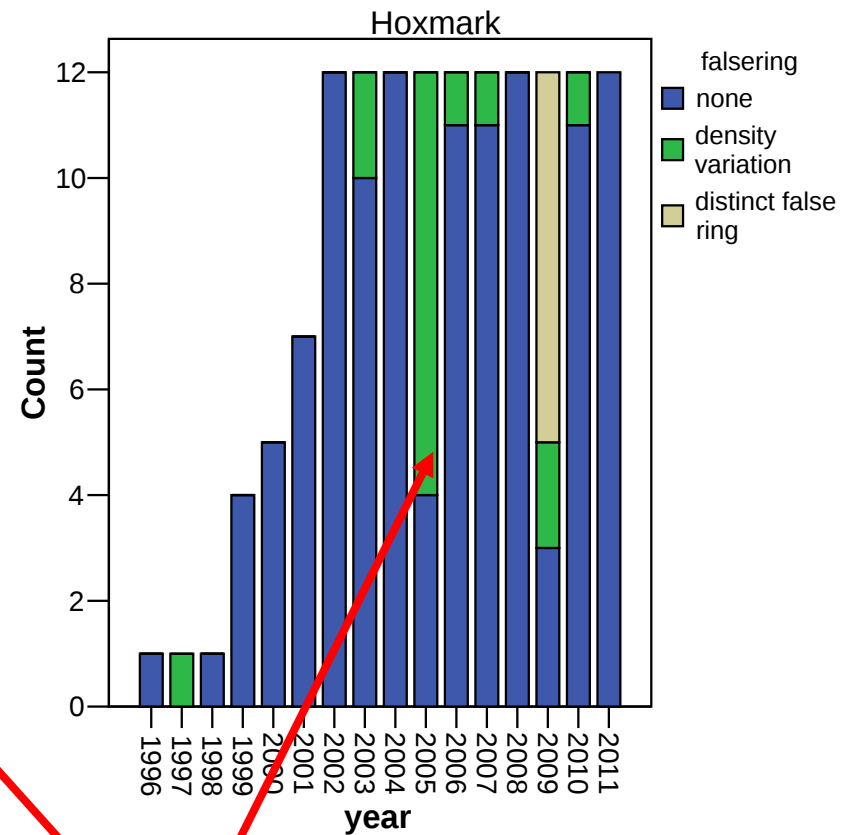
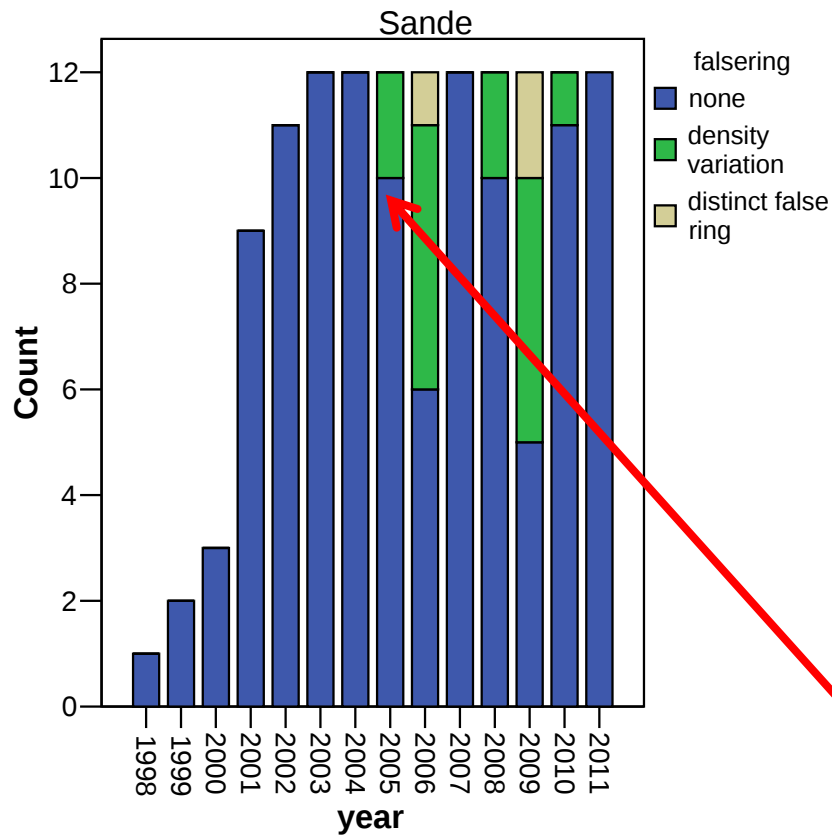
Foto: Sabine Rosner

Zdravé stromy:
Nízke riziko kavitácie

Chradnúce stromy:
Vysoké riziko kavitácie

Zmeny anatómie dreva

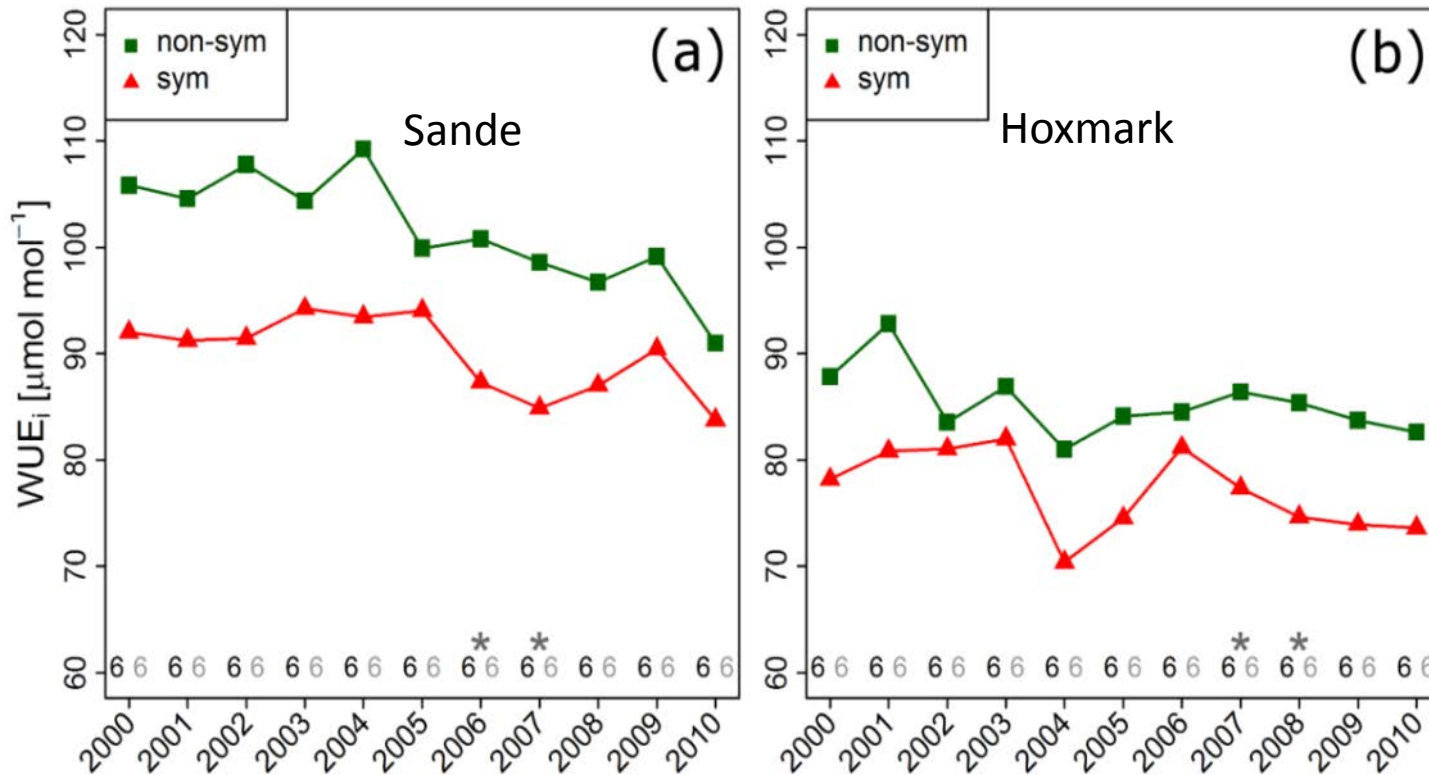
Náhly pokles rastu od 2005

PRIEDUCHY

^{13}C , Efektivita využitia vody =
značkovač na «vodohospodárstvo»
v stromoch

Nízke hodnoty = zvýšené užívanie vody

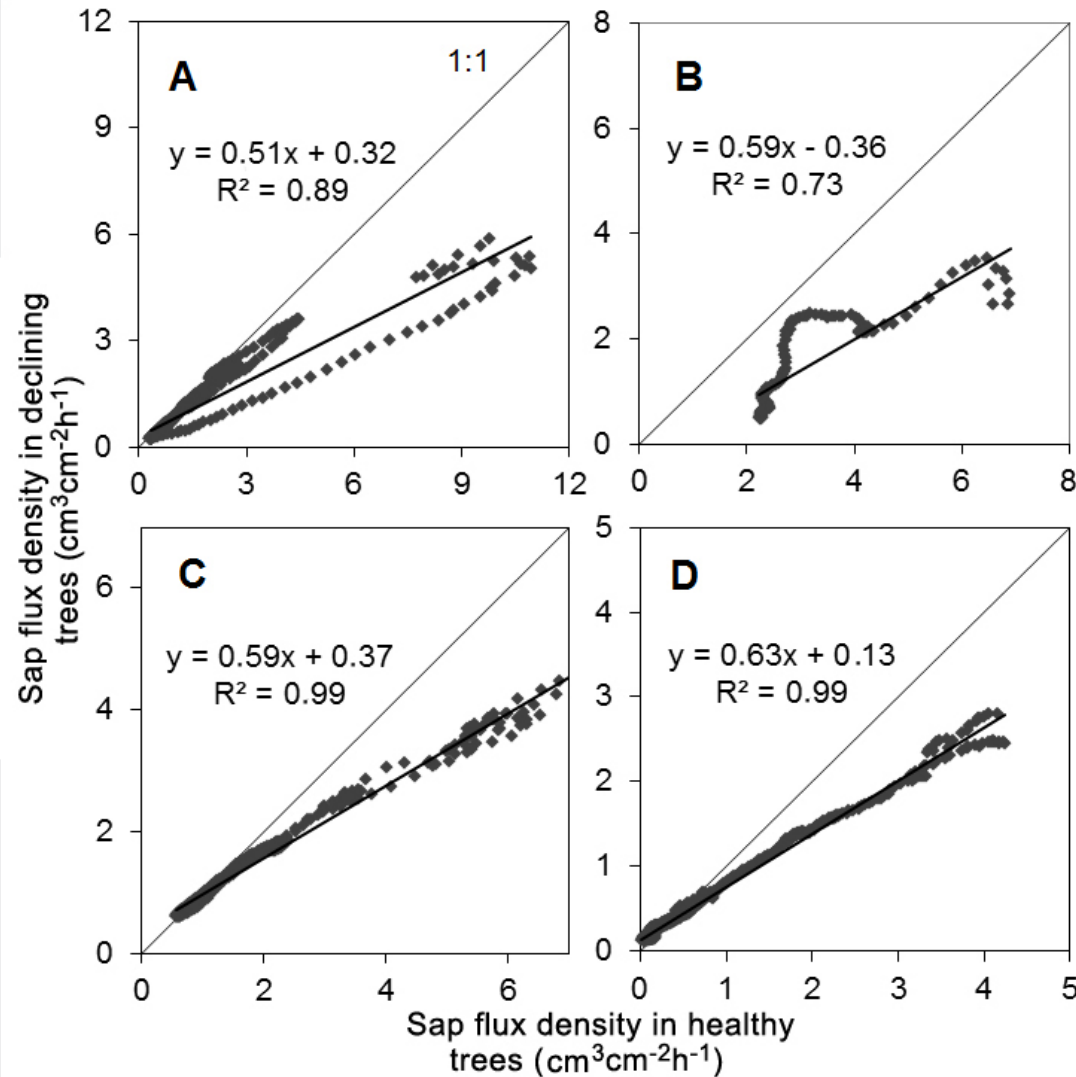

Graf: Rainer Hentschel

TRANSPIRAČNÝ PRÚD

TRANSPIRAČNÝ PRŮD

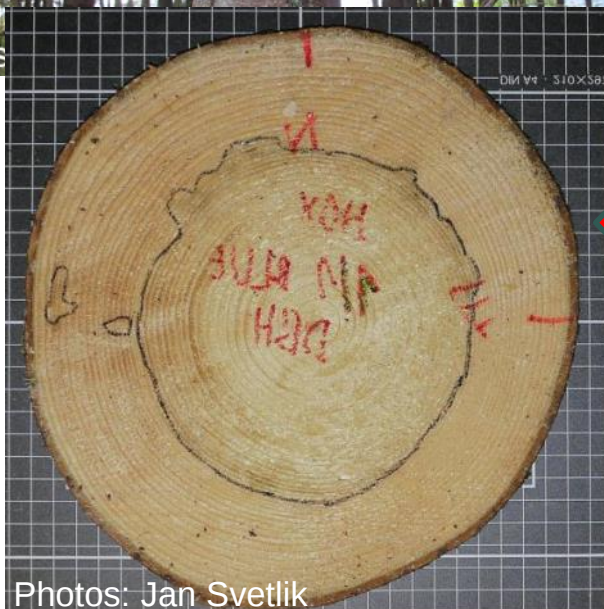

Graf: Nadezhda Nadezhdina

Børja et al 2013 . Acta Horticulturae

Børja et al 2015. Scand. J. For. Res. In review

BEÍ

← Zdravý strom

Chradnúci strom →

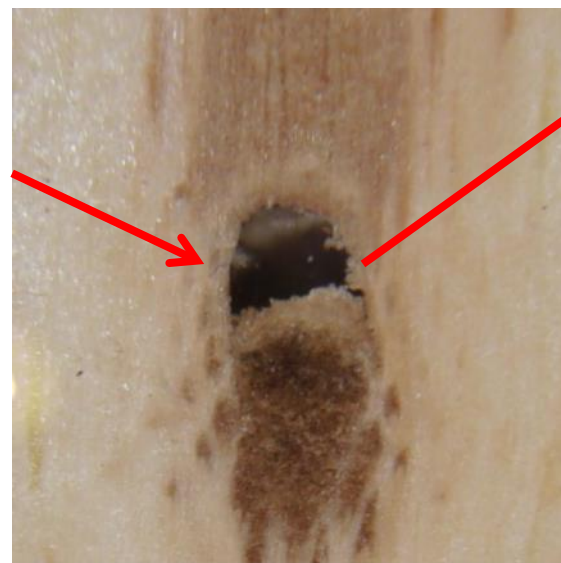
Svetlik et al. 2013. Acta Hort.

HYPOTÉZA 5: RAST? (INTERNÓDY)

Nodálna diafragma = prezimujúci púčik
Rekapitulácia výškového rastu

Menší rast:
2004 - 2005
2008 - 2009

HYPOTÉZA 6: PROVENIENCIA STROMOV

	Zdravé stromy	Chradnúce stromy
Stredo-Eur	46%	54%
Severo-Eur	55%	44%

Table: M.M. Tollefsrud

HYPOTÉZA 7: JEMNĚ KORENE

Odber vzoriek

6 cm cylindre

Vzdialenosť medzi stromami

2-7 m

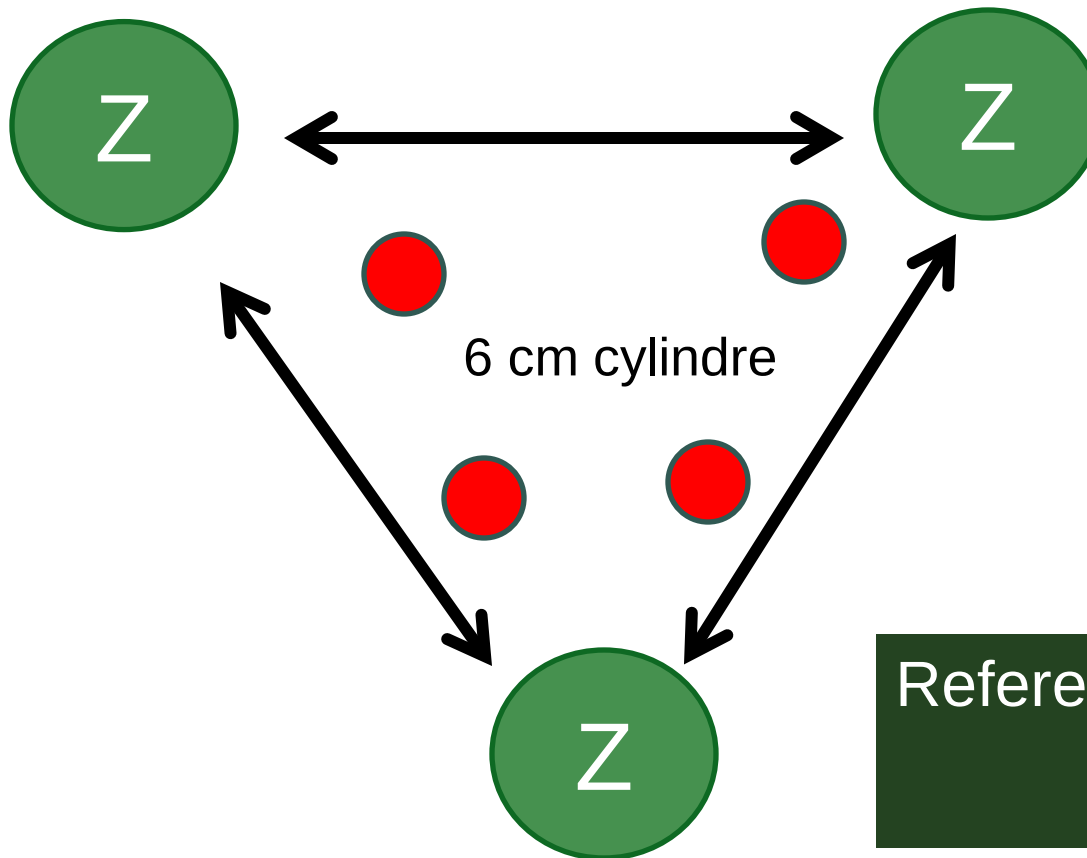
Vzdialenosť strom - cylinder

1 m

10 párov zdravých-
chradnúcich stromov

Odber vzoriek

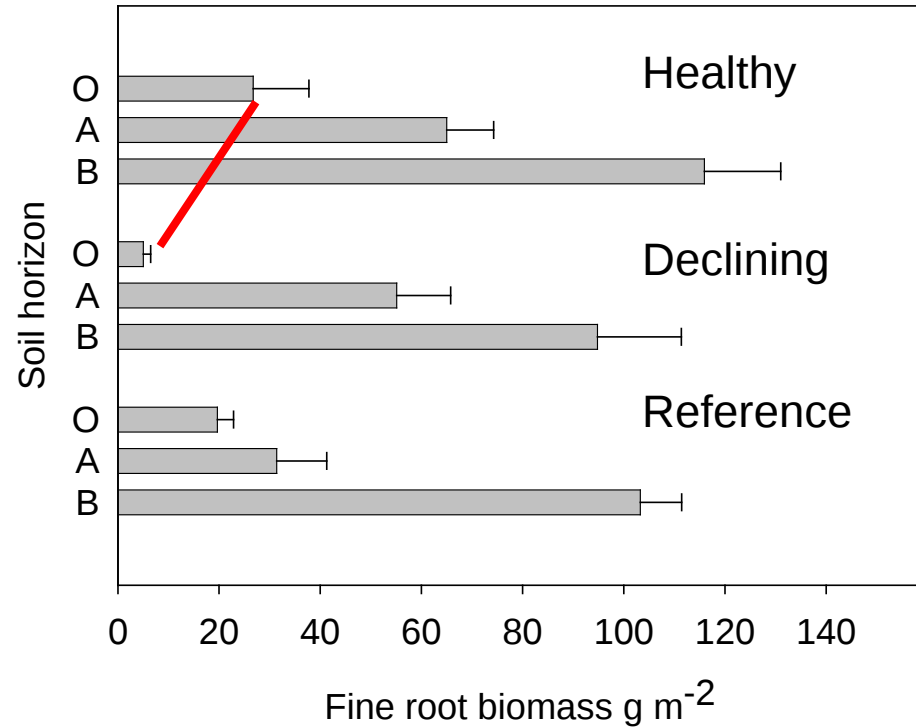
Vzdialenost medzi stromami
2-5 m

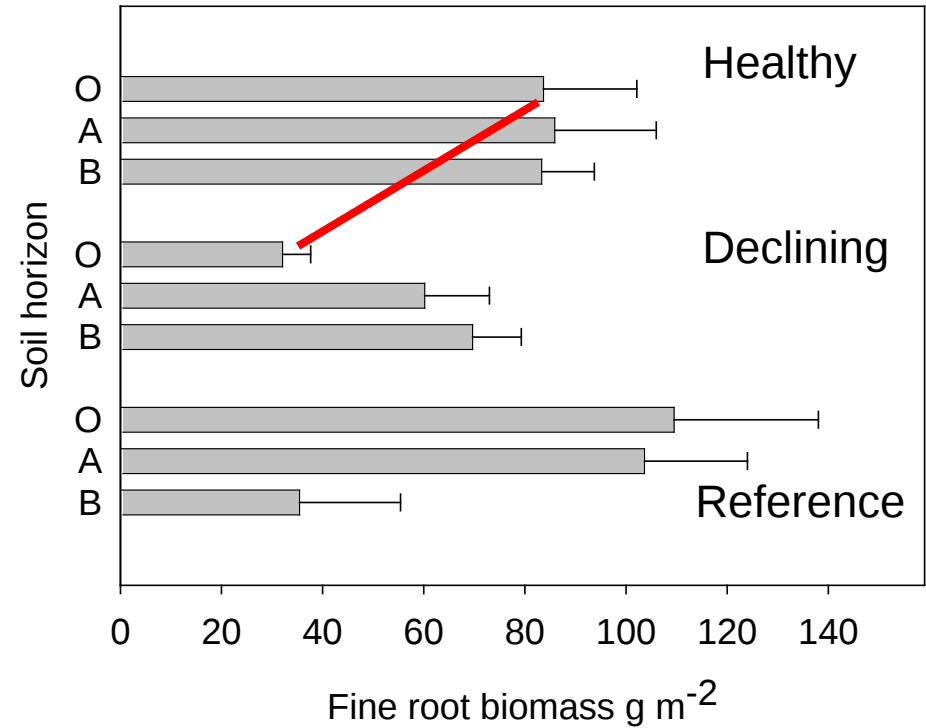
Graphic: Douglas Godbold

Biomasa jemných koreňov

Sande

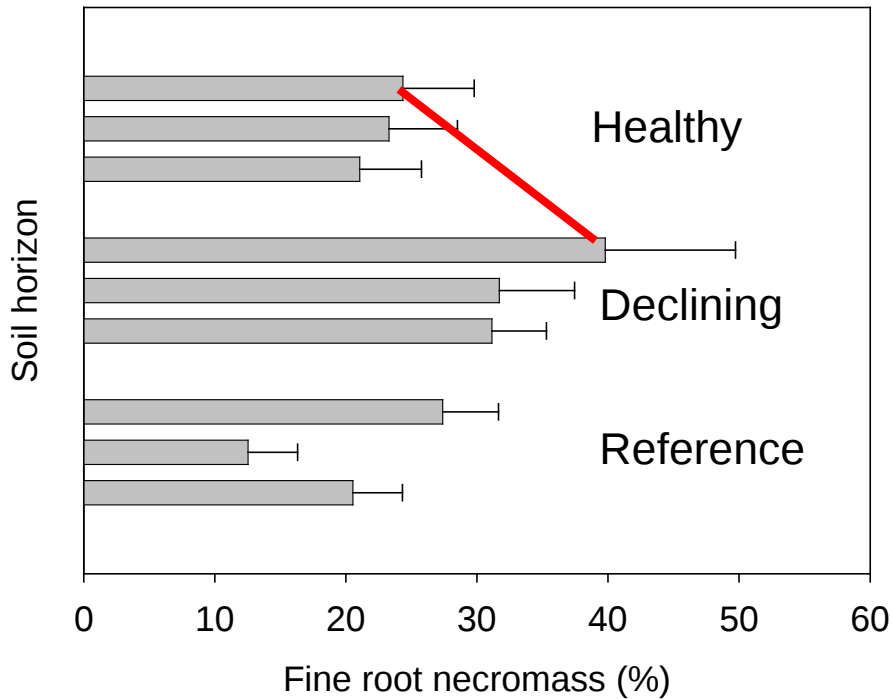
Hoxmark

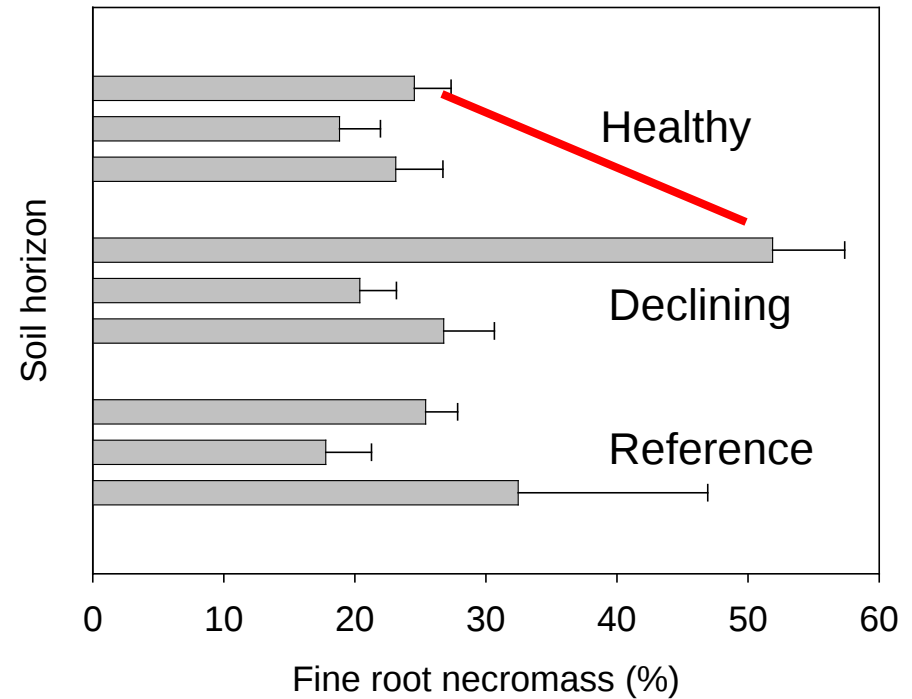
Graph: Douglas Godbold

Nekromasa jemných koreňov

Sande

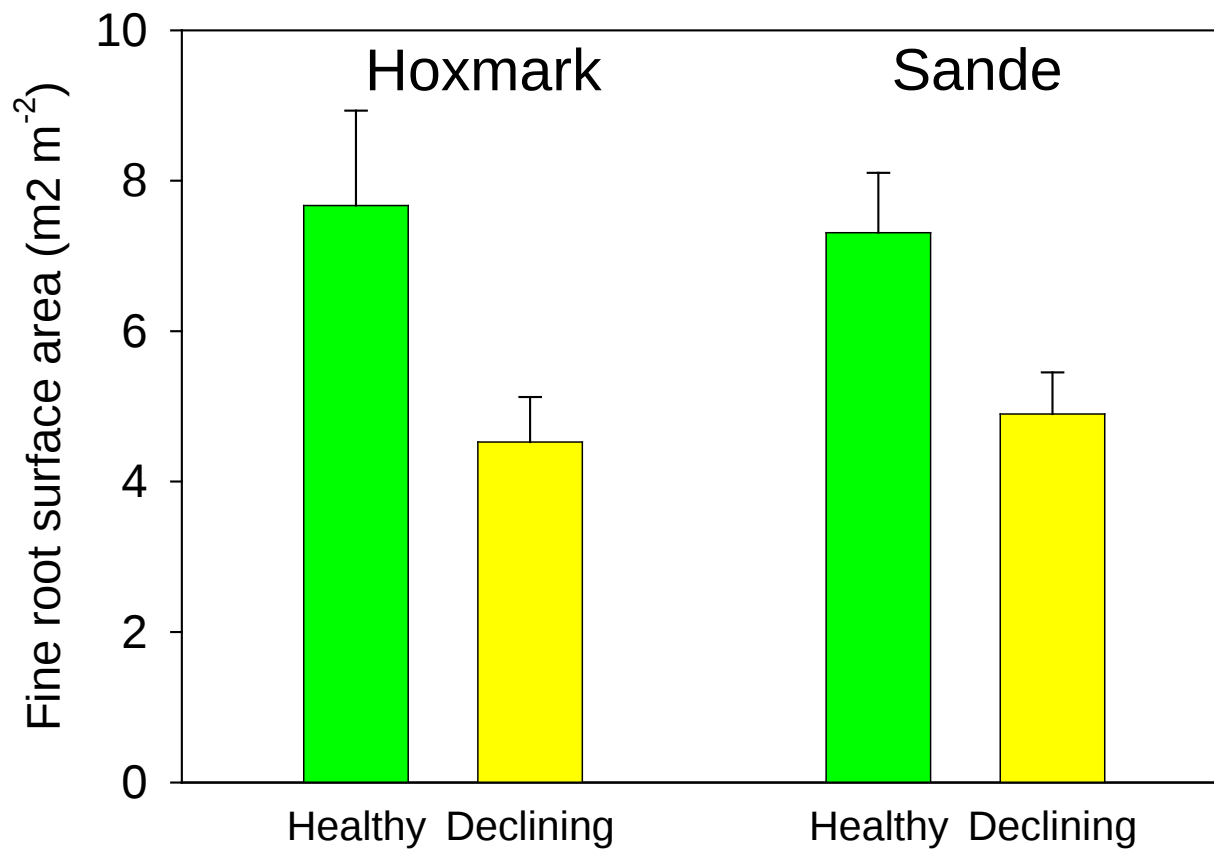

Hoxmark

Graf: Douglas Godbold

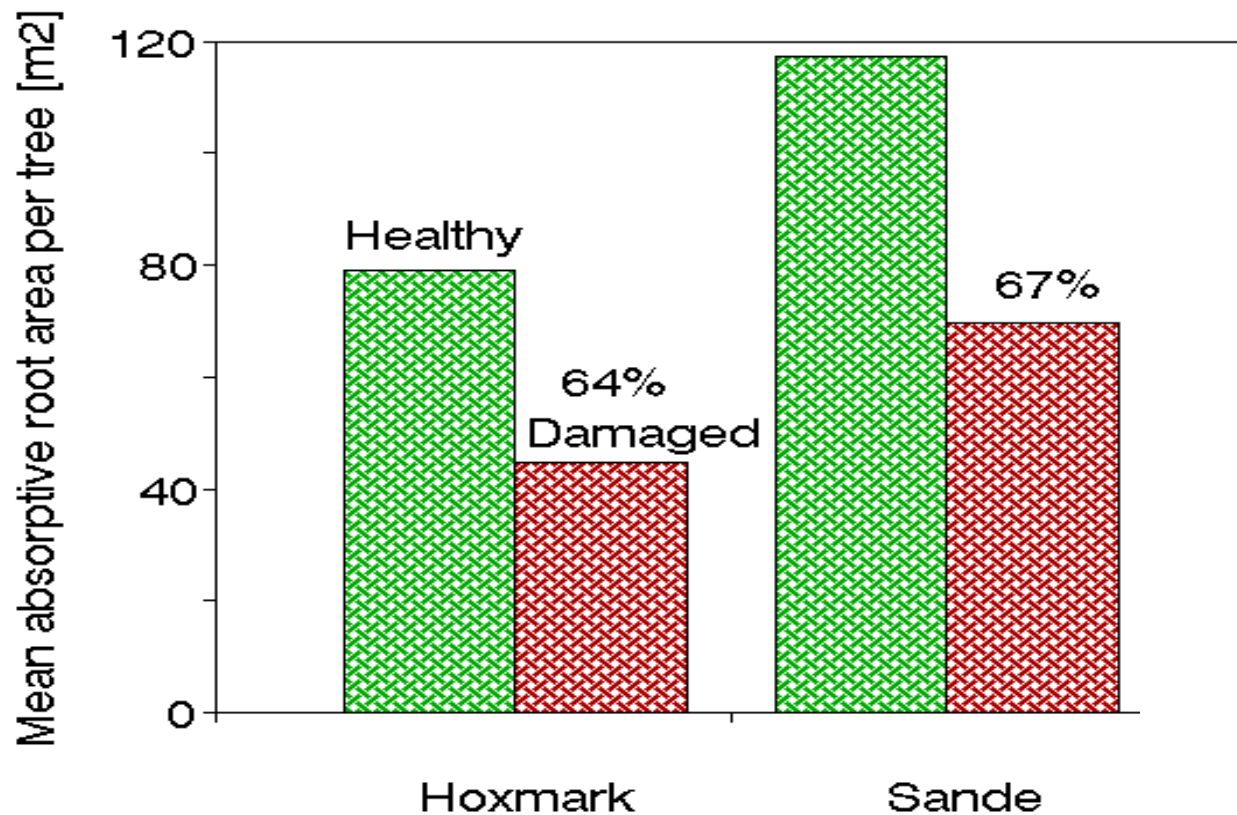
Plocha povrchu jemných koreňov

ABSORBČNÁ PLOCHA JEMNÝCH KOREŇOV

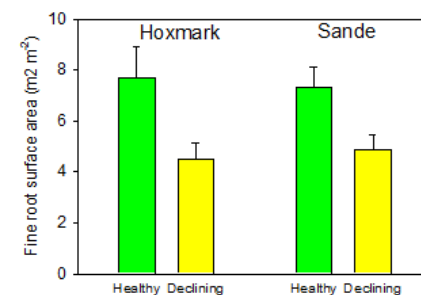

Absorbčná plocha jemných koreňov

Graf: Jan Cermak

Plocha povrchu jemných koreňov

Graf: Douglas Godbold

Graf: Douglas Godbold

ADAPTAČNĚ OPATRENIA

- Krátka doba rotácie pre smrek (40 rokov)
- Vmiešať do porastov smreku a borovice skupiny listnatých stromov : lipa a jelša (20x20m)
- Integrovať ihličnany a listnáče: dub-borovica-lipa- jelša (40x40m)
- Miešané porasty: 50% smrek 25% smrekovec a 25% douglaska spolu s bukom a lipou (20x20 m)
- Dub a borovica, 50/50%, v skupinách 40x40m
- Buk, lipa a douglaska s pomocnou kultúrou smrekovca: Najprv vysadenie smrekovca, 110 stromov na daa. Neskôr vysadenie buku, lipy a douglasky. Smrekovec sa musí riediť.

Čo sa stalo?

Predisponujúce faktory:

Dominantný rast

Pôda

Anatómia dreva

Prieduchy

Spúšťacie faktory:

Klíma, periódy sucha

2004, 2005, 2006

Prispievajúce faktory:

Hmyz

Huby

SCENARIO : SŮHRN

Stromy sa adaptujú

Hrubé bunkové steny
Funkčné prieduchy

korene-
nedostatok vody

otvorené prieduchy-
plýtvanie vodou

tenké bunkové steny, veľké bunky

kavitácia

omedzený
transport vody

Poškodená beľ
a transpiračný
prúd

opakované suchá
využívanie rezerv:
malý rast

znížená biomasa
jemných koreňov =
redukcia príjmu vody

SMRŤ

Tenké bunkové steny
Nefunkčné prieduchy
Dominantné stromy:
Vysoké požiadavky na rast

© Isabella Børja

ĎAKUJEM!

© Isabella Børja

Foto: Jan Svetlik

© Isabella Børja

